

Gel zaman, git zaman, bir zaman «Eflatun» diye biri yaşamış. «Eflatun» da değilmiş adı; «Platon»muş. Arapça konuşurken «p» harfini söylemek zormuş; «f» olurmuş «p»ler. İki sessiz arda arda, hem de «F» ve «l»... Başı olmuş «Ef». Bir de «ton»daki «o» olunca «u»: Eflatun. O zamanlar soyadı kanunu da yok, acaba insanlar sayıldıkları adla mı çağrılırlardı? Neyse mevzu o değil.

Eflatun bir şeyler yazmış. Nasıl bir kağıda, nasıl bir boya ya da kalemle yazmıştır, kim bilir. Şimdi orjinal sayılan nüshalar nerededir, nasıl muhafaza edilir, nasıl sergilenir, kim bilir. Sonradan kitap demişler yazdığına. Bu kitabın adı «Polis»miş yani «Kent». O zamanlar «kent» demek «toplum» demekmiş, «toplum» demek «cumhuriyet» demekmiş, «cumhuriyet» demek «devlet» demekmiş. Şimdi ne diyeceğiz buna; «kent» mi, «toplum» mu, «cumhuriyet» mi, «devlet» mi? Neyse ki Sabahattin Eyüboğlu ve M. Ali Cimcoz çevirmiş: Devlet. Remzi Kitabevi'nden yayınlanmış. Herhâlde baskısı vardır. Ama mevzu o da değil: Mağara adamı.

Eflatun'un tasavvuru bu ya, insanlar doğduklarından beri, bir mağaranın dibinde, yan yana, boyunlarından zincirlenmiş, kıpırdayamadan, kafalarını çeviremeden mihlanmışlar. Önlerinde bir yükselti olarak kukla sahnesi, sahnenin üzerinde kuklalar oynatılıyor. Ardlarında kuvvetli bir ışık, gölgelerini sahne yükseltisine vuruyor. Birbirlerini gölgelerinden tanıyorlar. Birbirlerini düşünürken, birbirleriyle konuşurken gölgeleri olarak tanıyorlar birbirlerini. Garip bir tasavvur. «Objektif» zihnen belirmediğinde, herkesin gördüğü olarak belirir; eflatuni mağara adamının, kendisinin, gölgesi olması objektiftir.

Ne olmuş da, biri, uzunca bir zaman önce, kent üzerine yazarken, böyle bir mağara sahnesini düşünmüştür? Kentte ona bunu düşündüren neler olmuştur? Kentin merkezinde, üç gökdelenli bir bloktaki bir gökdelenin dört katına yayılmış alışveriş merkezindeki, geniş bir marketin et ürünleri reyonunda yaşananlar bu sorulara yanıt olur gibidir. Adam yarım kilogram kıyma alacak, kuyrukta da birileri var. Tezgahın arkasındaki sorumlu zat, kıymayı tartar. Tartının elektronik göstergesinde kıymanın ağırlığı, bir kilogramının fiyatı ve tartılan kıymanın ne kadar ettiği görülür. Herkesin gözü göstergeye kilitlenmiştir, gösterge

objektiftir. Ama göstergedeki ağırlık değil gölgesidir; kıyma tartıldıktan sonra, adam «dur bir dakika,» dese tezgahına ve tartılmış kıymaya şöyle bir bakıp, eline alıp ağırlığını eliyle tartıp, bu yarım kilo tutmaz, «şuna biraz daha ekle» dese: Yapar mı? Yapmaz. Nedir elini tutan, dilini paralize eden? Ne elinde kelepçe vardır, ne ağzı uyuşturulmuştur; insanı tutan, zihnine vurulmuş, dört bir yanını her daim çevrelediğini hissettiği «kent» denilen, «toplum» denilen, ya da her deniyorsa o denilen prangadır. Hoş zihnindeki prangayı söküp atsa ve «yapmaz» denileni yapsa da bir işe yaramaz, herkesin zihni prangalanmıştır, herkes görmüştür, gösterge objektiftir. Subjektivite objektiviteyi bitiremez, yerine geçemez, sadece bileşeni olup onu besler.

Rivayet o ki, Lenin çalışanlarla yemekhanede oturmuş yemek yerken, çalışanlar mimli diye Lenin'e yaklaşamazlarmış. Ancak mutfakta çalışan bir tabağa bol bol koyarmış yemeği, yemekleri dağıtan da bu bolca doldurulmuş tabağı Lenin'in önüne koyarmış. Lenin tabağa bakıp, bol doldurulmuş tabakta çalışanların kendisine desteğini görüp umutlanıp sevinç duymuş. İnsan hayatı, hayat insanı objektivitenin bitişiyle bulur, subjektiviteyle değil:

YAŞAMAK

Ne acayip iştir ki

bu ne menem gidiştir ki TARANTA-BABU

bugün bu

«bu inanılmayacak kadar güzel»

bu anlatılamıyacak kadar sevinçli şey:

böyle zor

bu kadar

dar

böyle kanlı

bu denli kepaze...?

Türkali Mah., Beşiktaş